

Warszawa, 9 stycznia 2007 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-531042-VIII/06/EG

0(1-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Sąd Najwyższy
Izba Pracy,
Ubezpieczeń
Społecznych
i Spraw Publicznych

WARSZAWA

Wniosek
Rzecznika Praw Obywatelskich

Na podstawie art.60 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. nr 240, poz.2052 ze zm.) oraz art. 16 ust.2 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r., nr 14, poz.147).

wnoszę

o podjęcie uchwały przez Sąd Najwyższy mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych, których stosowanie wywołało rozbieżności w orzecznictwie, poprzez odpowiedź na pytanie:

„Czy przeprowadzanie egzaminów maturalnych przez nauczycieli w charakterze egzaminatorów jest pracą w ramach limitu 40 godzin pracy tygodniowej, o jakim mowa w art. 42 ust 2 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006r., Nr 97, poz. 674 ze zm.) w celu realizacji innych czynności i zajęć wynikających z zadań statutowych szkoły, czy też pracą wykonywana powyżej tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin (art.35 ust.2 Karty Nauczyciela)?

Uzasadnienie

Wniosek dotyczy rozbieżności w wykładni art. 42 ust 2 pkt 2 Karty Nauczyciela i art. 35 ust. 2 Karty Nauczyciela, powstałej w orzecznictwie sądów pracy i ubezpieczeń społecznych w związku z rozstrzyganiem spraw z powództw nauczycieli przeciwko pracodawcom - dyrektorom szkół.

Art. 42 ust.1 Karty Nauczyciela stanowi, iż czas pracy nauczyciela zatrudnionego w pełnym wymiarze zajęć nie może przekraczać 40 godzin na tydzień. W ramach czasu pracy oraz ustalonego wynagrodzenia nauczyciel zobowiązany jest realizować zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, prowadzone bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz w ramach pensum (18 godzin). Zobowiązany jest także realizować inne czynności i zajęcia wynikające z zadań statutowych szkoły, ze szczególnym uwzględnieniem zajęć opiekuńczych i wychowawczych wynikających z potrzeb i zainteresowań uczniów. Nauczyciel realizuje zajęcia i czynności związane z przygotowaniem się do zajęć, samokształceniem i doskonaleniem zawodowym.

Zgodnie z art. 35 ust.1 Karty Nauczyciela w szczególnych wypadkach, podyktowanych koniecznością realizacji programu nauczania lub zapewnienia opieki w placówkach opiekuńczo - wychowawczych, nauczyciel może być obowiązany do odpłatnej pracy w godzinach ponadwymiarowych.

Definicję godziny ponadwymiarowej określa ustawodawca w art. 35 ust. 2 Karty nauczyciela. Zgodnie z tymi przepisami przez godzinę ponadwymiarową rozumie się przydzieloną nauczycielowi godzinę zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych powyżej tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych.

W niniejszej sprawie problem sprowadza się do tego, czy praca nauczycieli przy egzaminach maturalnych jest pracą dydaktyczną.

Egzamin maturalny jest egzaminem „zewnętrznym” w tym znaczeniu, iż przeprowadzany jest na podstawie zestawów przygotowanych przez podmiot zewnętrzny wobec szkoły, a także jego wyniki oceniane są poza szkołą. Za organizację egzaminu

maturalnego w danej szkole odpowiada przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego, którym jest dyrektor szkoły zgodnie z brzmieniem § 60 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. nr 199, poz. 2046 ze zm.). Mimo, że przeprowadzenie egzaminów maturalnych leży w gestii okręgowych komisji egzaminacyjnych, to dyrektorzy szkół oraz nauczyciele mają swój znaczący w niej udział.

Poza sporem jest, iż fakt wykonywania zajęć w wymiarze szerszym niż wynikający z tygodniowego wymiaru czasu pracy nauczycieli, nie pozwala na odwoływanie się do przepisów prawa pracy - Kodeksu pracy w zakresie stosowania przepisów dotyczących godzin nadliczbowych. Przepisy Karty Nauczyciela zawierają bowiem w tym zakresie regulację szczegółową, która kompleksowo reguluje tak czas pracy, jak i wynagrodzenie nauczycieli.

W odróżnieniu od godzin nadliczbowych, o których mowa w Kodeksie pracy, godziny ponadwymiarowe to godziny zrealizowane ponad obowiązujący nauczyciela tygodniowy wymiar zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych. Godziny ponadwymiarowe nie są związane z przekroczeniem czasu pracy nauczycieli określonego w art. 42 Karty Nauczyciela i obejmującego także inne czynności i zajęcia wynikające z zadań statutowych szkoły.

Nauczyciele etatowi szkoły zaangażowani do egzaminów maturalnych otrzymują jednorazowo dodatki motywacyjne w wysokości wyższej niż te, które otrzymywali dotychczas. Z niektórymi natomiast nauczycielami zawierane są przez komisje egzaminacyjne umowy o dzieło.

Dość liczna grupa nauczycieli biorących udział w egzaminach maturalnych skierowała pozwy do sądów pracy o uznanie ich roszczeń w zakresie wypłaty dodatku za pracę w godzinach ponadwymiarowych. Na tle takich samych stanów faktycznych orzecznictwo sądów jest niejednolite.

Sąd Okręgowy Wydział IV Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie oddał apelacje powodów, którym sąd pierwszej instancji oddalił powództwa, gdyż uznał, że przeprowadzanie egzaminów maturalnych nie da się zakwalifikować jako czynności wykonywanej w godzinach ponadwymiarowych. Zdaniem sądów I-ej i II-ej instancji w Krakowie **przeprowadzanie egzaminów maturalnych nie jest realizacją programu nauczania**. Sąd ten stwierdził w uzasadnieniach wydanych wyroków, że zakres czynności pracowniczych nauczyciele zobowiązani są wykonywać w ramach tygodniowego wymiaru czasu pracy. Te „inne” czynności wynikają z zadań statutowych szkoły i mieszczą się w

limicie 40 godzinnego czasu pracy określonego w art. 42 ust. 1 Karty Nauczyciela a dodatki motywacyjne, wysokość których ustalają organy prowadzące szkoły, są formą pełnego zaspokojenia roszczeń powodów domagających się wypłaty godzin ponadwymiarowych za pracę podczas egzaminów maturalnych.

Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił apelacje w następujących sprawach:

Wyrok z dnia 13 lipca 2006r., sygn. akt VI Pa 241/06, wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 stycznia 2006r., sygn. akt IV P 2185/05/N

Wyrok z dnia 12 czerwca 2006r, sygn. akt VI Pa 363/06, wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie Wydział IV Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 lutego 2006r., sygn. akt IV P 2257/05/N

Wyrok z dnia 28 kwietnia 2006r., sygn. akt VI Pa 239/06, wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie, Wydział IV Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 stycznia 2006r., sygn. akt IV P 2569/05/N

Wyrok z dnia 28 kwietnia 2006r., sygn. akt VI Pa 253/06, wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie, Wydział IV Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 stycznia 2006r., sygn. akt IV P 2567/05/N

Wyrok z dnia 6 stycznia 2006r., sygn. akt VI Pa 240/06, wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie, Wydział IV Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 stycznia 2006r., sygn. akt IV P 2564/05/N

Wyrok z dnia 10 kwietnia 2006r., sygn. akt VI Pa 237/06, wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa Nowej Huty w Krakowie Wydział VI Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 stycznia 2006r., sygn. akt IV P 2724/05/N

Wyrok z dnia 10 kwietnia 2006r., sygn. akt VI Pa 254/06, wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie, Wydział IV Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 stycznia 2006r., sygn. akt IV P 2566/05/N

Wyrok z dnia 7 kwietnia 2006r., sygn. akt VI Pa 242/06, wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa Nowej Huty w Krakowie Wydział IV Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 stycznia 2006r., sygn. akt IV P 2725/05/N

Wyrok z dnia 7 kwietnia 2006r., sygn. akt VI Pa 268/06, wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie, Wydział IV Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 stycznia 2006r., sygn. akt IV P 2568/05/N

Wyrok z dnia 31 marca 2006r., sygn. akt VI Pa 250/06, wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie, Wydział IV Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 stycznia 2006r., sygn. akt IV P 2570/05/N

Wyrok z dnia 6 kwietnia 2006r., sygn. akt VI Pa 238/06, wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie, Wydział IV Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 stycznia 2006r., sygn. akt IV P 2565/05/N

Odmienne stanowisko zajęły inne sądy powszechne rozpoznające sprawy nauczycieli dotyczące analogicznych żądań. Niżej wymienione sądy uznały powództwa i zasądziły dodatki za pracę w godzinach ponadwymiarowych dla nauczycieli zatrudnionych podczas egzaminów maturalnych.

Wyrok Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 czerwca 2006r, sygn. akt V Pa 89/06, wyrok Sądu Rejonowego Sądu Pracy w Białymstoku Wydział VI Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 marca 2006r., sygn. akt VI P 1871/05

Wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 marca 2006r., sygn. akt IV Pa 17/06, wyrok Sądu Rejonowego w Krośnie Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 grudnia 2005r., sygn. akt IV P 581/05

Wyrok Sądu Okręgowego Sądu Pracy w Poznaniu Wydział VI Pracy z dnia 22 grudnia 2005r., sygn. akt VI Pa 810/05, wyrok Sądu Rejonowego Sądu Pracy w Pile z dnia 4 października 2005r., sygn. akt IV P 360/05

Wyrok Sądu Rejonowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łomży IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 22 września , sygn. akt IV P 435/05, 436/05, 437/05, 444/05, 457/05

Sądy w przytoczonych powyżej wyrokach zaprezentowały stanowisko, iż praca przy egzaminach maturalnych **jest pracą dydaktyczną**, o której mowa w art. 42 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela, pracą ściśle zaewidencjonowaną. Nie można jej uznać zatem jako realizacji statutowych zadań szkoły. Sądy podkreślały, iż tylko przekroczenie 18 godzinnej normy czasu pracy polegającej na pracy nie będącej pracą dydaktyczną, wychowawczą lub opiekuńczą mieściłoby się w normie 40 godzin i nie byłoby pracą w godzinach ponadwymiarowych.

Biorąc pod uwagę niejednorodność w orzecznictwie sądów zachodzi uzasadniona potrzeba rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zasadniczych rozbieżności w wykładni art. 42 ust.2 pkt 2 oraz art. 35 ust. 1 i ust 2 Karty Nauczyciela.

W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich przekonywającą jest argumentacja sądów uznających pracę przy egzaminach maturalnych nauczycieli jako pracę dydaktyczną z jednoczesnym prawem do wypłaty dodatku za pracę w godzinach nadwymiarowych.

Zważyć bowiem należy, iż ani przepisy ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 20014r, nr 256, pzo.2572 ze zm.), ani też przepisy nauczycielskiej pragmatyki służbowej jaką jest Karta Nauczyciela nie przewidują jakiejkolwiek formy zatrudniania w okręgowych komisjach egzaminacyjnych osób mających status egzaminatora tj. wpisanych do ewidencji egzaminatorów prowadzonych przez te komisje. Zawieranie zatem umów o pracę należałoby uznać za bezpodstawne; zawieranie umów o dzieło nie znajduje również uzasadnienia, bowiem praca w charakterze egzaminatora podczas matury nie jest dziełem w rozumieniu art. 627 Kodeksu cywilnego, gdyż w wyniku jej realizacji nie powstaje oznaczone dzieło.

Trudno nie zgodzić się z poglądem, iż praca podczas egzaminu maturalnego jest pracą dydaktyczną. W trakcie całego procesu nauczania w liceach ogólnokształcących nauczyciel przeprowadza także sprawdziany wiedzy w formie ustnej i pisemnej. Egzamin maturalny jest specyficzną formą sprawdzianu pozyskanej przez uczniów wiedzy. Wynika to wprost z treści § 50 ust.1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych. Stanowi on, że egzamin maturalny, będący formą oceny poziomu wykształcenia ogólnego, sprawdza wiadomości i umiejętności, ustalone w standardach wymagań będących podstawą przeprowadzenia egzaminu maturalnego.

Nadto nauczyciel wyznaczony przez dyrektora szkoły do udziału w egzaminie posiadający wpis na listę egzaminatorów, realizuje polecenie służbowe wykonania dodatkowej pracy. Zważyć jednocześnie należy, iż praca w godzinach nadwymiarowych nie stanowi uprawnienia nauczyciela, lecz jest jego obowiązkiem, jeżeli została zarządzona zgodnie z prawem (Wyrok SN z dnia 12 maja 2004r., I PK 454/03 OSNAP i US z 2005r., nr 3, poz. 31).

Rekompensata w postaci zwiększenia jednorazowo dodatku motywacyjnego dla nauczycieli przeprowadzających egzaminy maturalne przez organy prowadzące szkoły jest tylko w pewnym stopniu zaspokojeniem roszczeń. Dodatek ten zgodnie z § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 maja 2001 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie minimalnych stawek

wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, sposobu obliczania wysokości stawki wynagrodzenia zasadniczego za godzinę przeliczeniową, wykazu stanowisk oraz dodatkowych zadań i zajęć uprawniających do dodatku funkcyjnego, ogólnych warunków przyznawania dodatku motywacyjnego, wykazu trudnych i uciążliwych warunków pracy stanowiących podstawę przyznania dodatku za warunki pracy oraz szczególnych przypadków zaliczania okresów zatrudnienia i innych okresów uprawniających do dodatku za wysługę lat (Dz. U. nr 52, poz. 544) przyznawany jest nauczycielom przede wszystkim za osiągnięcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, za doskonalenie zawodowe i samokształcenie .

Rzecznik nie podziela poglądu prezentowanego także przez Ministra Edukacji Narodowej, iż przeprowadzenie egzaminu dojrzałości jest zadaniem statutowym szkoły nie będącym jednocześnie elementem procesu dydaktycznego. Egzamin dojrzałości jest zakończeniem całego procesu dydaktycznego, którego formę i zasady przeprowadzania określają szczegółowo stosowne przepisy. Angażowanie zaś nauczycieli w charakterze egzaminatorów ponad obowiązujące ich pensum nauczycielskie jest pracą w godzinach ponadwymiarowych, a to z kolei uprawnia tychże nauczycieli do dodatku za pracę w godzinach ponadwymiarowych, o których mowa w art. 35 ust. 2 Karty Nauczyciela.

Istniejące w omawianym zakresie istotne rozbieżności w wykładni prawa, które ujawniły się w powołanych orzeczeniach sądowych wymagają definitywnego rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy.

W związku z powyższym wnoszę jak na wstępie.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich.

/-/Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich